

 Очиғини айтганды

Сүнгіті вактларда хар иккі күннинг биріда таълим билан бөгликтің үшін бу мұаммога ё күзінг түшилді. Ёки үз күзінің биләк күріп қоласан, ё эши-тиң көласан. Бирига ажаблансан, бирига “ёқа ушлайсан”. Биридан қувонсанған, бошқа хабар дилінгінін хуфтон қылады. “Бирига қараб фикр кил, бирига қараб – шукр кил”, дегендегілер шу бўлса керак-да.

Гулруҳ АГЗАМОВА,
Олий Мажлис Қонунчиллик палатасидаги
“Адолат” СДП фракцияси аъзоси

ЎЗБОШИМЧАЛИКИ

ЁКИ ЯНА “САЛЛА БИЛАН КАЛЛАНИНГ” ЎРНИ АЛМАШДИМИ?

Йил бошидан бўён давлатимиз раҳбари томонидан ўтказилған катор видеоселекторларнинг мавзуси на мазмуни таълим-тарбия, ёшлар масаласи билан бөглиқ бўлмоқда. Президент таъкидлаганидек, таълим соҳасидаги камчиликлар халқга таълимни тизимида барча ёндошувларимизни тубдан қайта кўрип чиқиш, уларни мутлақа тоамомилаштиришни таларад қилиди. Шу боис, мактабларнинг ҳам ички, ҳам ташки қиёфасини янгилаш, таълимни сифатини мутлақа янги босқичга олиб чиқиши бўйича катта илоҳотларни бошлиш зарур.

Шу ерда қиёфа тушунчасига алоҳидан тўхталмоқчиман. Мазкур тушунчча форс ва араб тилларida ташки кўриниш, юз, афт, қадди-қомат, ўзини тутиш, шаклу шамойил, рўй, ҷеҳра, сиймо, сурат каби маъноларни билдиради.

Шу ўринда, ўқувчиларнинг ташки кўриниши, қиёфаси бугун кўпчиликни ўйлантираётган, баъзи ҳолларда “ВАКОЛАТЛИ МУТАСАДДИЛАРНИНГ” қалтис ҳаракатлари натижасида кўпчиликнинг ётиризига сабаб бўлаётган мавзуя тутиштирилган ўзини ўзим бўшига ташкилга таълимни тизимида барча ёндошувларимизни тубдан қайта кўрип чиқиш, уларни мутлақа тоамомилаштиришни таларад қилиди. Шу боис, мактабларнинг ҳам ички, ҳам ташки қиёфасини янгилаш, таълимни сифатини мутлақа янги босқичга олиб чиқиши бўйича катта илоҳотларни бошлиш зарур.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 15 авгуустдаги “Давлат таълим мусассасалари ўқувчиларни замонавий ягона мактаб формаси билан таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 666-сон қарори билан Низом тасдиқланган бўлиб, унга асосан умумтаълим масканларидан ўғил ва қиз болаларнинг ташки кўринишлари бўйича катор талаблар кўйилган.

Жумладан, ўғил болаларнинг сочи 2-3 см узунликда бўлиши кераклиги, пирсинг, татуировка, соқол ва сочини ёрқин рангларга

бўяш мумкин эмаслиги белгиланган. Кизлар учун пирсинг, татуировка, макияж, узун тирноқлар, тирноқлар бўёғи, узуклар, сиздан ортиқ пошнан оёқ кийимлари, бир кулоққа бир нечта сирга тақиши тақиқланган юба ўзунлиги тизида 5-15 см пастда бўлиши кўсартилган.

Үзини савол туғилади. Бу ҳуж-

жатдан кимнинг ҳабари бор? Агар мактаб мазмуряти айнан шу Низомнинг 4-бобига ётириб қарартганида тоғриб томонидан ички тартиб-қоидалари бузилганида оғозлантириш; кундалик дафтарига қайд, этиш; тушунтириш ишларини олиб бориш учун ота-онасини хабардор қилиш; фуқароларнинг ўзини ўзим бўшига ташкилга таълимни тизимида барча ёндошувларимизни тубдан қайта кўрип чиқиш, уларни мутлақа тоамомилаштиришни таларад қилиди. Шу боис, мактабларнинг ҳам ички, ҳам ташки қиёфасини янгилаш, таълимни сифатини мутлақа янги босқичга олиб чиқиши бўйича катта илоҳотларни бошлиш зарур.

Үзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 15 авгуустдаги “Давлат таълим мусассасалари ўқувчиларни замонавий ягона мактаб формаси билан таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 666-сон қарори билан Низом тасдиқланган бўлиб, унга асосан умумтаълим масканларидан ўғил ва қиз болаларнинг ташки кўринишлари бўйича катор талаблар кўйилган.

Жумладан, ўғил болаларнинг сочи 2-3 см узунликда бўлиши кераклиги, пирсинг, татуировка, соқол ва сочини ёрқин рангларга

бўяш мумкин эмаслиги белгиланган. Кизлар учун пирсинг, татуировка, макияж, узун тирноқлар, тирноқлар бўёғи, узуклар, сиздан ортиқ пошнан оёқ кийимлари, бир кулоққа бир нечта сирга тақиши тақиқланган юба ўзунлиги тизида 5-15 см пастда бўлиши кўсартилган.

Үзини савол туғилади. Бу ҳуж-

жатдан яхшилаш бўйича янги концепция ишлаб чиқиш вазифаси ўйилганига ҳам сезиларни вақт уйлantiриди.

Хусусан, туман, вилоят ва республика даражасида Мактаб таълим минни истоҳа қилиш кенгашлари қани. Ахир кенгашлар соҳага оид ишларни ҳалқ билан кенгашшиб, ўқитувчилик, ота-оналар ва мутахassisларнинг фикрлари асосида ташкил қилиши, ҳар бир янгиликни улар билан бамаслаҳат киришамиз. Чунки, булар ўзгармаси жамият ўзгармайди.

Демак, яна ўқитувчи дарсни билан беришдан эмас, давоматдан бошлиди, директор ўқувчининг кўзига қараб эмас, сочи ёки оёғига доштиришни сантиметрлар билан ўлчайди. Янада ишонч ҳосил қилини учун баданидаги суратлардан маънно излайди.

Албатта, бу каби “ўз касбига фидойлик” ўқувчилар томонидан тан олинмайди. Чунки уларнинг ўзлиги, ўзига хослиги, ичидаги гурурга “мен” и камситилиди. Шахсиятига тегидали. Уларнинг тилида “тиллашадиган” тилмоч, сурати ва сийратини бирлаштирадиган “сирдиган” топилмайди. Лекин айборд топилади. Ота-оналар ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар томонидан яхшилаш бўланаларни тарбиялаш ва ўқитиш бўйича мажбуриятларни бажармаслик, шу жумлада, яхшилаш тартибига қаъриб куч ишлатса, бу каби ҳолатларни элга овоза қилиш истагидагилар тандир олдиди ҳозирку нозирлар.

Бир ҳақиқатни уннутмаслигимиз керак. Гап ҳар биримизнинг фарзандимиз ҳақиқатни ўқитувчилик таълимида. Унинг инсонийлигига ва қандай таълим-тарбия олиши ҳақида...

Яна бир гап. Ҳамманинг ўз ўлчови ва ўз қаричи бор. Бу эса бошқа мавзу.

Ачинарлиси, қўюрида қайд ётилган ҳолатларнинг олдини олишга

бўяш мумкин эмаслиги белгиланган. Кизлар учун пирсинг, татуировка, соқол ва сочини ёрқин рангларга

бўяш мумкин эмаслиги белгиланган. Кизлар учун пирсинг, татуировка, макияж, узун тирноқлар, тирноқлар бўёғи, узуклар, сиздан ортиқ пошнан оёқ кийимлари, бир кулоққа бир нечта сирга тақиши тақиқланган юба ўзунлиги тизида 5-15 см пастда бўлиши кўсартилган.

Үзини савол туғилади. Бу ҳуж-

жатдан яхшилаш бўйича янги концепция ишлаб чиқиш вазифаси ўйилганига ҳам сезиларни вақт уйлantiриди.

Хамма гап ўз жойимизда эмаслигимизда. “САЛЛА ОЛІВ КЕЛ”, деган жойда каллани ҳам кўшиб олиб келишимизда. Ахир Президент айтбі турибди, умумак, ўқитиш методикаси, дарслипкалар, партадан тоғриб биносиғача, сифатидан бошлиб сависигача, ўқитувчининг маънавий киёфасидан тоғриб ўқувчининг маъсадигача, ўқитувчининг маънавий киёфасидан тоғриб, ота-оналар ва мутахassisларнинг фикрлари асосида ташкил қилиши, ҳар бир янгиликни улар билан бамаслаҳат киришамиз. Чунки, булар ўзгармаси жамият ўзгармайди.

Демак, яна ўқитувчи дарсни билан беришдан эмас, давоматдан бошлиди, директор ўқувчининг кўзига қараб эмас, сочи ёки оёғига доштиришни сантиметрлар билан ўлчайди. Янада ишонч ҳосил қилини учун баданидаги суратлардан маънно излайди.

Албатта, бу каби “ўз касбига фидойлик” ўқувчилар томонидан тан олинмайди. Чунки уларнинг ўзлиги, ўзига хослиги, ичидаги гурурга “мен” и камситилиди. Шахсиятига тегидали. Уларнинг тилида “тиллашадиган” тилмоч, сурати ва сийратини бирлаштирадиган “сирдиган” топилмайди. Лекин айборд топилади. Ота-оналар ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар томонидан яхшилаш бўланаларни тарбиялаш ва ўқитиш бўйича мажбуриятларни бажармаслик, шу жумлада, яхшилаш тартибига қаъриб куч ишлатса, бу каби ҳолатларни элга овоза қилиш истагидагилар тандир олдиди ҳозирку нозирлар.

Бир ҳақиқатни уннутмаслигимиз керак. Гап ҳар биримизнинг фарзандимиз ҳақиқатни ўқитувчилик таълимида. Унинг инсонийлигига ва қандай таълим-тарбия олиши ҳақида...

Яна бир гап. Ҳамманинг ўз ўлчови ва ўз қаричи бор. Бу эса бошқа мавзу.

Ачинарлиси, қўюрида қайд ётилган ҳолатларнинг олдини олишга

бўяш мумкин эмаслиги белгиланган. Кизлар учун пирсинг, татуировка, соқол ва сочини ёрқин рангларга

бўяш мумкин эмаслиги белгиланган. Кизлар учун пирсинг, татуировка, макияж, узун тирноқлар, тирноқлар бўёғи, узуклар, сиздан ортиқ пошнан оёқ кийимлари, бир кулоққа бир нечта сирга тақиши тақиқланган юба ўзунлиги тизида 5-15 см пастда бўлиши кўсартилган.

Үзини савол туғилади. Бу ҳуж-

жатдан яхшилаш бўйича янги концепция ишлаб чиқиш вазифаси ўйилганига ҳам сезиларни вақт уйлantiриди.

Хамма гап ўз жойимизда эмаслигимизда. “САЛЛА ОЛІВ КЕЛ”, деган жойда каллани ҳам кўшиб олиб келишимизда. Ахир Президент айтбі турибди, умумак, ўқитиш методикаси, дарслипкалар, партадан тоғриб биносиғача, сифатидан бошлиб сависигача, ўқитувчининг маънавий киёфасидан тоғриб ўқувчининг маъсадигача, ўқитувчининг маънавий киёфасидан тоғриб, ота-оналар ва мутахassisларнинг фикрлари асосида ташкил қилиши, ҳар бир янгиликни улар билан бамаслаҳат киришамиз. Чунки, булар ўзгармаси жамият ўзгармайди.

Демак, яна ўқитувчи дарсни билан беришдан эмас, давоматдан бошлиди, директор ўқувчининг кўзига қараб эмас, сочи ёки оёғига доштиришни сантиметрлар билан ўлчайди. Янада ишонч ҳосил қилини учун баданидаги суратлардан маънно излайди.

Албатта, бу каби “ўз касбига фидойлик” ўқувчилар томонидан тан олинмайди. Чунки уларнинг ўзлиги, ўзига хослиги, ичидаги гурурга “мен” и камситилиди. Шахсиятига тегидали. Уларнинг тилида “тиллашадиган” тилмоч, сурати ва сийратини бирлаштирадиган “сирдиган” топилмайди. Лекин айборд топилади. Ота-оналар ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар томонидан яхшилаш бўланаларни тарбиялаш ва ўқитиш бўйича мажбуриятларни бажармаслик, шу жумлада, яхшилаш тартиbiга қаъриб куч ишлатса, бу каби ҳолатларни элга овоза қилиш истагидагилар тандир олдиди ҳозирку нозирлар.

Бир ҳақиқатни уннутмаслигимиз керак. Гап ҳар биримизнинг фарзандимиз ҳақиқатни ўқитувчилик таълимида. Унинг инсонийлигига ва қандай таълим-тарбия олиши ҳақида...

Яна бир гап. Ҳамманинг ўз ўлчови ва ўз қаричи бор. Бу эса бошқа мавзу.

Ачинарлиси, қўюрида қайд ётилган ҳолатларнинг олдини олишга

бўяш мумкин эмаслиги белгиланган. Кизлар учун пирсинг, татуировка, соқол ва сочини ёрқин рангларга

бўяш мумкин эмаслиги белгиланган. Кизлар учун пирсинг, татуировка, макияж, узун тирноқлар, тирноқлар бўёғи, узуклар, сиздан ортиқ пошнан оёқ кийимлари, бир кулоққа бир нечта сирга тақиши тақиқланган юба ўзунлиги тизида 5-15 см пастда бўлиши кўсартилган.

Үзини савол туғилади. Бу ҳуж-

жатдан яхшилаш бўйича янги концепция ишлаб чиқиш вазифаси ўйилганига ҳам сезиларни вақт уйlantiриди.

Хамма гап ўз жойимизда эмаслигимизда. “САЛЛА ОЛІВ КЕЛ”, деган жойда каллани ҳам кўшиб олиб келишимизда. Ахир Президент айтбі турибди, умумак, ўқитиш методикаси, дарслипкалар, партадан тоғриб биносиғача, сифатидан бошлиб сависигача, ўқитувчининг маънавий киёфасидан тоғриб ўқувчининг маъсадигача, ўқитувчининг маънавий киёфасидан тоғриб, ота-оналар ва мутахassisларнинг фикрлари асосида ташкил қилиши, ҳар бир янгиликни улар билан бамаслаҳат киришамиз. Чунки, булар ўзгармаси жамият ўзгармайди.

Демак, яна ўқитувчи дарсни билан беришдан эм

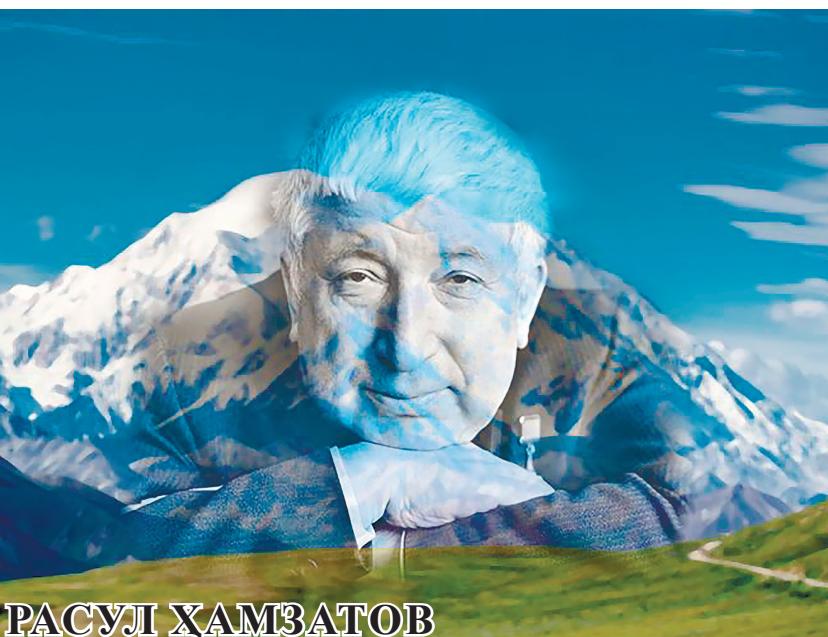
Дўстлик миңтақалари

Шарқ халқлари қадим-қадимдан ёни улуг, доңишманд инсонларни, ҳалқ орасида хурматли, ётиборли кишиларни ёзғозлаб оқсоздеб атасиган. XX асрнинг ана шундай оқсоқолларидан бири, улуг шоир, етук жамоат арбоби Расул Ҳамзатов.

Расул Ҳамзатов Қавказ ўлкаси ҳисобланган Догистонда XX асрнинг бошларида таниқи шоир Ҳамзат Ҷадаса оиласида таваллуд топди. Бу тозги ўлкада унгача ҳам доңишманд оқсоқоллар умргузароник қилинган, ушбу юрт шаънини узугланган бўлсалар ҳам, лекин авар ҳалқининг номи шоир асарлари орқали дунёга янада кенорок танилди. Унинг "Тоз қўшиги", "Менинг қалбим тогларда", "Тоз қизи", "Юксак ўлдузлар", "Тоглиқарнинг ватани", "Овулдан ҳат", "Тугилган куним" каби шеърий китобларида, "Догистоним" асарида, бадиий публицистик маколалари, эссларидан бош мавзу — Ватан, ҳалқ, она тили, миллий қадриялар узугланди. Адабётнинг боши вангу мавзулари доңишманд шоирларидан ўқизан ҳар бир китобхон қалибида ўз ҳалқига ҳос қафр-кимматлар ҳам наомид блоди.

Расул Ҳамзатов ўзбек ижодкорлари Зулғифа, Аскад Мухтор, Шуҳрат, Одил Ёкубов, Шукрулло, Турсаб Тўла, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов ва бошлар билан яқин дўст, ижодий ҳамкор, ҳаммаслак ёзи. Унинг асарларининг аксарияти ўзбек тилига узрилган. Шоир асарларида авар ҳалқининг ҳаётни, тақдиди, тархи ҳақида сўз юритса ҳам, уларда барча ҳалқларга ҳос умумбашарий түйгулар уфуриб турлади. Шунинг учун унинг асарларини ўқизан ҳар бир китобхон қалибида ўз ҳалқига ҳос қафр-кимматлар ҳам наомид блоди.

Газетамизда янги очилган "Дўстлик миңтақалари" рукини остида улуг шоирнинг қалбидан кечган фикрларни, қатраларни ётиборингизга ҳавола қилини орқали унинг хотирасини ёдга олишини истадик.

РАСУЛ ҲАМЗАТОВ

ВАТАН ҲАҚИДА МАНГУ ҚЎШИК

***

Биз яхши биламиз: янгилик ҳеч нарса йўқ жойдиган пайдо бўлмайди, ўз-узидан дунёга келмайди. Бунинг учун яшаб ўтган умринг йўлларидаги ёнг яхши хислатларни қалбинда асармогин ва уларни ҳаётта татбик этмоғинг керак. Бу борада бизнинг эн ашаддий душманимиз ёғон, риё, тиёлгамалик, ишончни дустларимиз эса ҳалоллик, холислик, ҳақиқат деб ўйлайман.

Ҳақиқатнинг катта ёки кичиги, яхши ёки ёмони бўлмайди. Ҳар қанақас ҳам ҳақиқатидир. Ҳа, у ачинчи шеърафат бўлиши, ҳимидир ҳафа килиши, ҳатто ҳаётини ағдар-тўнтар килиб юбориши мумкин. Шундай ҳам уни ҳарса билан ўзгартириб ёки қимadir мослаш учун асал қўшиб ширин килиб бўлмайди. Уни ёғонлар билан қанчалик қўшиб-чантар, бирор учун бичиб-тўқиманг, ҳақиқат барibir ўзини намоён ҳуқиқатидан турвареди. Бизнинг маънавий бойлигиниз мезан ҳам ана шундайдар.

***

Чироғли сўзлардан ўй қуриб бўлмайди, гўзап гаплар билан уюқдори оғовни ёқиш мумкин эмас. Лекин биз муввафқиятни амала оширилиши мумкин бўлган ҳам уни ҳарса билан ўзгартириб ёки қимadir мослаш учун асал қўшиб ширин килиб бўлмайди. Уни ёғонлар билан қанчалик қўшиб-чантар, бирор учун бичиб-тўқиманг, ҳақиқат барibir ўзини намоён ҳуқиқатидан турвареди. Бизнинг маънавий бойлигиниз мезан ҳам ана шундайдар.

***

Ишларимизнинг аксарияти ҳужакларимизга бўлади. Айтилайсан, бирор ҳофз-одатларимиз ва одоб-ахлоқимиз ҳақида қанчалар мактаниб гапирамиз. Ҳақиқатан, булар ҳар бир ҳалқнинг маънавий ҳаётини нимоятда боийтис қудратига эта. Бунинг учун факат булар тўғрисида кам сафсата сотиб, уларни ҳаётта кўпроқ татбик этишимиз позим...

Биз ҳозирги ҳолатимизда пешматни кийб кўрмасдан, ҳатто нималигин бўлмасдан унинг турфа хислатларини мактаетган одамга менгзамаймиз? Шу сабабни буғуни кунда урф-одатлар милий, ўзига хосликни факат ташкини жихатдан намоён қўлувчи белгига айланаб қолмоқда, яъни улар мазмунига ҳамоҳонага бўлмаган шаклга ўхшайди.

***

Мехмондорчилик биз учун юксак санъат эди. Бир пайтлар мехмон билан сұхбатдо бўлмок фоят қувонг ҳисобланарди. Нималар кўргани, нималар шиттанин, нималардан ҳафа бўлганин — мемон ҳам мебон бир-бира билан маслаҳатлашар, фикр олишар, ҳаёттый тажрибаларини баҳам кўришар эди.

***

Мехмондорчилик биз учун юксак санъат эди. Бир пайтлар мехмон билан сұхбатдо бўлмок фоят қувонг ҳисобланарди. Нималар кўргани, нималар шиттанин, нималардан ҳафа бўлганин — мемон ҳам мебон бир-бира билан маслаҳатлашар, фикр олишар, ҳаёттый тажрибаларини баҳам кўришар эди. Кейин мен дунёда шоирлар жадиди. Етимол, шоирлар оидий одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билса керак. Чунки ҳар бир одамнинг ҳаётда ўз кишизини бор — улар дўстларни ёки күннини ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келин юзидан уни бошлардан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни вакт ва борлик устидан сирлар никобини сурб ташашни хоҳлайман. Ўзуда келинлик пардасини кўтармоқча факат кўбингнига ҳаёт бор, шундан кўнин бошлар кийиғасини кўришга мушарраф бўладилар. Ҳаётда эса бу юзларни кўлимкоқча факат шоиргина кодирки, нахтижада одамлар бор ҳақиқатинанглайдилар, улар ёвуз кўчларга карши турувчи дунёвий гўззаплик ва инсонни самимият борлигини нега илари англамаганидан ҳайратга тушадилар.

Аллоҳ, сендан ўтичим шуки, мен шоир сифатида очган сирларни қайтадан ёпмагин...

***

Илгари мен шундай ўйлардим: ер юзида шоирлар жада кам. Етимол, шоирлар оидий одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билса керак. Чунки ҳар бир одамнинг ҳаётда ўз кишизини бор — улар дўстларни ёки күннини ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келин юзидан уни бошлардан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни вакт ва борлик устидан сирлар никобини сурб ташашни хоҳлайман. Ўзуда келинлик пардасини кўтармоқча факат кўбингнига ҳаёт бор, шундан кўнин бошлар кийиғасини кўришга мушарраф бўладилар. Ҳаётда эса бу юзларни кўлимкоқча факат шоиргина кодирки, нахтижада одамлар бор ҳақиқатинанглайдилар, улар ёвуз кўчларга карши турувчи дунёвий гўззаплик ва инсонни самимият борлигини нега илари англамаганидан ҳайратга тушадилар.

***

Илгари мен дунёда шоир оладилар. Албатта, шоир ҳар шоарлар оладилар. Айтилайсан, шоирларни кўнинни ёзасми. Бирзарор мөхрибон дея мақтаби, хотинларни гузал деб мадҳ этиби, хотинларни ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келинлик. Орадан анча вакт ўтиби. Кўпчиллик бу асир шоирларни хон юзидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни вакт ва борлик устидан сирлар никобини сурб ташашни хоҳлайман. Ўзуда келинлик пардасини кўтармоқча факат кўбингнига ҳаёт бор, шундан кўнин бошлар кийиғасини кўришга мушарраф бўладилар. Ҳаётда эса бу юзларни кўлимкоқча факат шоиргина кодирки, нахтижада одамлар бор ҳақиқатинанглайдилар, улар ёвуз кўчларга карши турувчи дунёвий гўззаплик ва инсонни самимият борлигини нега илари англамаганидан ҳайратга тушадилар.

***

Мен шоирман, шундай түғилдим ва шундай бўлуп қолман, босқача бўлпимиз мумкин ҳам эмас. Кўз очиб кўрганин ёзасми. Лекин шундин ўзига айланади. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида яшаш нимоятда зериарли билсан учаради. Таасуротларини тоғарешини ўзига айланади. Шоирларни кўнинни ёзасми. Мен сенлардан охирни марта сўрайтабман. Шеърларнинг айтасидан ўзириш турган пардан кўтарган сингарни калбига ёзасми. Мен шоирман ва бу оламга келган эканманн худди кўб келиб бўлмайди. Унинг турфа хислатларини мактаетган одамлар орасида я

Тоҳир САИДОВ:

"Актёр томошабиндан олдинда юриши лозим"

1

— Диlobар, сиз гўзл Наманганинг уйчи туманида камот топганнис. Тоҳир Сайдов эса олис Хоразмнинг Янгибозор тумандаги "Боголон" қишилогида туғилиб ўстган. Хоразмликлар қўшин вилоятдагилар билан сұхбатлашиб қолишиша, ўз шевасида санъаткорни фарх билиш "Бизаринг Тойиримиз" деб алқашади. Сизнинг бу атамага муносабатнинг қандайди?

— Ками эди ҳар бир инсон халқнинг одамларнинг шунчалик меҳрига сазовор бўлса! Мухлисларнинг эътирофига ёришиши — ҳар бир санъаткорнинг орзузи. Турмуш ўргитом ҳалққа танилгунча озмунча меҳнат қўлимадилар. Бир институтда, бир факультетда ва битта курсда таҳсис олганнисиз туфайли у кишининг орзу-мақсадларидан яхши ҳабардорман. Ҳар бир топширилган ролни жон дилладиран бахарни, унинг муваффақияти чиққиши учун кундузини роҳатиган кечанинг ҳолатидан кечиб қилинган меҳнат машақатлари — буларнинг ҳаммаси обрў ёки шуҳрат қозониш учун эмас, балки ўз вазифасига масульдан ва ҳололига билан ёндашишдир. Натижаси эса битта: томошабиннинг "Актёр ролни ўзр ўйнабди!" деган баҳоси. Актёрга кераги ҳам шу — мухлислар муҳаббатини қозониш.

— Талабалик инсон хотирасида ҳаёт дафтири, энг яхшинига сизнинг ҳолатидан жиҳоланади. Уни варакласангиз, Тоҳир Сайдондик ҳолатда гавдаланади?

— Содда, самимий, ҳожатбарор, қишлоқнинг меҳнаткаш боласи... Ўз тилида айтганда, "қақонинг". Энг асосийи, ёлғон гап унинг лугатидаги йўқ эди. Кўнглидагини борича гапириб кўя қоларди. Ўша пайтларда мен у кишига: "Тоҳир, ҳали таниқи, роса катта одам бўлсанас", дердим унинг белажагини тахминлаб. Ишқилиб, биринчи курсимиз бир-биров билан, ўқитувчиларимиз, дарслар тартиби, инстиут шарт-шароитлари билан танишишдан бошланди. Бу орада пахтага бордик. Пахта териш, этакларни кўтариб, тарози ёнига олиб бориш ишларидан Тоҳир ака менга ёрдамлашиб юрдилар. Ўқишлар бошланганча домламиз Абдула Каҳорнинг "Анор" ҳикоясини саҳналаштиришини иккаламизга топширилар. Уни тайёрлар жараёндан анча дўстлаши қодилар. Иккичи курсга ўтганимизда ҳазиллашиб, "Менга тегасанми? Сени самолётда Хоразмга олиб кетаман", дердилар. Иккаламиз бир-бirimiz билан ўришиб-талашиб юрар, "сен ўнгаш" гаплашар, дўстона муносабатда эдик. Батъи ўшларга ўхшаб, паркларга бориб, учрашиб ҳам юрмаганим. Охирги курсда янги йилини кутиш тараддудидан юрсак, Хоразмдан бу кишининг отаси, аммаси ва тоғаси келиб қолиши. Билсам, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— От-онангиз сизларнинг турмуш күриш ҳақидаги аҳду паймонингиздан ҳабардор-ми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— От-онангиз сизларнинг турмуш күриш ҳақидаги аҳду паймонингиздан ҳабардор-ми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка боришаётган экан. Да-дам: "Намангандаги республикасининг бу чети бўлса, Хоразм ўчекаси, у ёқларга қиз беролмайман", деб уларни қайтарган эканлар. Кейин яна бориштаги, яна рад жавобини беришган...

— Тоҳир аканинг ота-онаси: "Артист ўтимизнинг ўзимизнинг "Боголон" қишилогини энг ҳуշруй, сара қизига уйлантарилини", дейишилганми?

— Йўй-ўқ, қаёда дейсиз! Айттолмаганман. Да-дам бос ҳисоби бўлниб ишлар, касбига мос оғир, босик ичидагини ташкирга чиқармайдиган, аммо меҳрибони киши эдилар. Онам кутубхонада ишларидар. Ойлада уч ўғил, унор Намангандаги сочиликка б